

| Samenwerken aan | perspectief met Roma

September 2016

doen wat we geloven

Samenwerken aan perspectief met Roma

Kent u het verhaal van Julia en Marieke? Twee jonge vrouwen van 15 jaar. Pubers. Spijbelaars. Zo op het eerste oog verschillen ze niet van elkaar. Toch zijn ze anders. Terwijl Marieke een lesuur op straat rondhangt, zit Julia thuis. Beschermd door haar ouders en broers, omdat ze binnenkort gaat trouwen. Met één zin tekent zich een wereld af van ongelijkheid. En dan is dit nog maar één van de problematieken waarmee we geconfronteerd worden bij mensen met een Roma-achtergrond. Beide meisjes hadden tot voor kort een bijbaantje: Marieke liep folders in de wijk waar ze woont, Julia “verdiende” haar bruidsschat door onder toezicht oog van haar oom zakken te rollen.

In Nederland hebben alle 15-jarigen gelijke kansen om zich te ontwikkelen. Zo staat het immers opgetekend in onze grondwet. We zouden willen dat het overal zo is. Maar soms heeft gelijkheid twee gezichten. Kijk maar naar Julia en Marieke. De Julia's in onze samenleving hebben andere aandacht nodig dan de Mariekes. Kinderen met een Roma-achtergrond* lopen eerder risico in hun ontwikkeling te ontsporen, ook al zie je dat op het eerste gezicht niet aan hun gedrag.

Een kopje koffie kan het verschil maken

Voor u ligt de publieksversie van Samenwerken aan Perspectief: de integrale benadering van multiprobleem-gezinnen binnen de Roma. Door jarenlange ervaring met het werken met kinderen, volwassenen en gezinnen met een Roma-achtergrond weet het Leger des Heils wat in de aanpak van multiproblematiek belangrijk is. Voor ouders ingewikkelde documenten samen doornemen omdat lezen voor sommigen lastig is. Een kindertekening bekijken – met de aandacht die het kind nodig heeft. Soms maakt

dat extra kopje koffie drinken net het verschil. De pareltjes in deze brochure lichten daarvan een tipje op van de sluier. In de praktijk dienen zich zoveel meer kansen en mogelijkheden aan.

Voor ons telt ieder mens

Voor ons telt ieder mens. Wij geloven dat perspectief bieden iemand in staat stelt zich te ontwikkelen, mee te doen aan de maatschappij. Sterker: wij zien het als een recht dat ieder mens de kans krijgt een zinvol leven te leven, samen met anderen. Zoals Dana en Maria, twee pleegoma's die dankzij extra begeleiding van een wijkteam op zoek gaan naar passende woonruimte waar ook de pleegkinderen kunnen blijven wonen. Zoals de familie Rochetti, die dankzij de samenwerking van politie, Raad voor de Kinderbescherming, de leerplichtambtenaar en gezinsondersteuning nu ervoor zorgt dat hun twee jongens wel naar school gaan.

We geloven in samenwerking

Hoe zijn ze dan geholpen? Het antwoord vindt u in Samenwerken aan Perspectief. Een werkwijze die ons, gemeenten en andere samenwerkingspartners in staat stelt om Roma-problematiek eenduidig aan te pakken. Om de werkwijze daadwerkelijk uit te voeren heeft de Leger des Heils Academie een leertraject opgesteld om onszelf en partners handvatten te geven om de multiproblematiek in Roma-gezinnen aan te pakken. Openheid, leren van elkaar en zoeken naar een perspectief dat verbindt, wij geloven dat we dat samen kunnen doen.

**we spreken over Roma in generaliserende zin, zonder de intentie te stigmatiseren.*

Familie Harich: vader, moeder, vier kinderen in de leeftijd van 5 tot 12 jaar oud. Geen doorsneegezin, blijkt wel. Alle vier de kinderen waren in het verleden al eens uit huis geplaatst. Meerdere keren, en zonder succes. Zodra ze konden liepen de kinderen weg uit de instelling waar ze verbleven, om terug te keren naar hun ouderlijk huis. Om dat probleem te keren werd voor de familie Harich een andere oplossing gezocht: het hele gezin verhuisde naar een vrijstaand gezinshuis, waar wekelijks een gezinsbegeleider van de gemeente over de vloer kwam. Het huishouden verslonsde, dus kwam er voortaan een schoonmaakster om de boel op orde te brengen. De kinderen bleven weg van school bij gebrek aan een vervoermiddel; de gemeente sprong bij met leerlingenvervoer. Wekelijks bracht een koerier een verzorgd voedselpakket aan huis – vader en moeder leefden immers van een uitkering. Zes jaar lang leefde familie Harich een voor hen ingeregeld leven, totdat een professional van het Leger des Heils bij het gezin de procesregie onder zijn hoede kreeg. Stap voor stap gaf hij de regie over hun leven weer terug aan de Roma-familie.

Zo kijken wij ernaar

Een kapstok met zes haakjes

Iedere burger, inclusief de Roma, heeft regie over zijn eigen leven. Dat is de leidraad voor Samenwerken aan Perspectief. We hanteren zes uitgangspunten voor onze hulp aan Roma:

1) HET GEZIN OP NUMMER 1

Hoe ernstig of complex de problemen ook zijn, wij geloven in mogelijkheden. Altijd! Dat begint met de vraag aan de familie Harich zélf: hoe denkt u erover? Eigen handelen maakt mensen verantwoordelijk en geeft zin aan hun bestaan. Zij staan op nummer 1. In onze aanpak gaan we binnen aanvaardbare grenzen uit van vrijwillige samenwerking tussen professionals, gezin en netwerk.

2) RECHT OP VOORUITZICHT

Iedereen heeft recht op het ‘gewone’ leven, dat is de norm. Ook voor de familie Harich. Alleen bij (ernstige) bedreiging van de veiligheid kunnen bevoegde instanties ingrijpen in de leefwereld van een jeugdige of volwassene en de regie overnemen. Dat kan het begin zijn van Samenwerken aan Perspectief.

3) VEILIG OPGROEIEN

Naar school gaan, gezond eten, veilig opgroeien en persoonlijke ontwikkeling is de basis van een menselijk bestaan. Wij willen kansen scheppen in een klimaat waar dat kan en “goed genoeg” is. Soms is de situatie niet goed genoeg, en is acuut handelen nodig. Dan kan een onderzoek door Veilig Thuis of de Raad voor de Kinderbescherming een volgende stap zijn, en kan dat uitmonden in een verzoek aan de Rechter of Officier van Justitie om een maatregel op te leggen.

4) IEDEREEN DOET MEE

Ik en jij is samen wij. Want mensen ontwikkelen zich primair in relatie tot een ander. Erbij horen, meedoen, dat geldt ook voor de familie Harich.

5) VERTROUWD EN VEILIG

Veiligheid is het fundament. Met vertrouwen leggen de kinderen van familie Harich een basis voor hun toekomst. Samenwerken aan Perspectief streeft naar aantoonbare en duurzame veiligheid.

6) ZINGEVING IS EEN ANKER

Spiritualiteit geeft het leven betekenis. Zingeving, bijvoorbeeld vanuit de rooms-katholieke of christelijke achtergrond van veel families, is bij Roma een belangrijk aspect van het leven. Een anker om het herstel van het gewone leven aan vast te haken. Daar sluiten wij op aan.

We kunnen niet toveren ...

... maar wel eerlijk zijn, duidelijk en standvastig in onze aanpak, efficiënt, betrouwbaar en communicatief. Want als Roma ergens behoefte aan hebben, is het daaraan: zeggen wat we doen en doen wat we zeggen. Samenwerken aan Perspectief is een combinatie van sociaal werk, rechtstoepassing en gezondheidszorg. Er bestaat geen vaste instructie voor het handelen van de professional in alle mogelijk denkbare gevallen van Roma-problematiek. De aanpak is een leerproces. Hoe doen we dit met elkaar? Die vraag staat centraal in het team, intercollegiaal overleg, intervisie, de werkbegeleiding en vooral in de Methodische Leerbijeenkomsten (MLB's).

NIET MEER ZWART WERKEN

Een gewone woensdagavond, in een zaaltje naast het gemeentehuis. Een handjevol jonge mensen druppelt binnen, zeven mannen en acht vrouwen – sommigen met een kind op de arm. Ze hebben allemaal een Roma-achtergrond en doen mee aan een leerwerktraject van het Leger des Heils. Doel? Het halen van een startkwalificatie. “Want”, zeggen de mannen, “zwart werken willen we gewoon niet meer.” En de vrouwen antwoorden: “We willen werken, net als de moeders die we op het schoolplein spreken; we willen een voorbeeld voor onze kinderen zijn.” Naast scholing regelen jobcoaches diverse stageplekken in de gemeente. Uiteindelijk ronden vijf Roma-volwassenen het traject succesvol af.

Samenwerken met Roma, kan dat?

De bruine ogen van Dana en Maria staan nog donkerder dan gewoonlijk. Beide vrouwen zijn pleegoma's van Roma-afkomst. Hun handen dragen de groeven van een leven lang werken. Ze voeden hun zeven kinderen op, maar dragen ook nog dagelijks zorg voor de klein- en achterkleinkinderen. Het huis waar ze wonen is te klein, al geruime tijd zoeken ze naar een andere woning. De gemeente wees hen in eerste instantie een onderkomen aan, maar heeft dat aanbod ingetrokken. De reden? In voorgaande jaren zorgde een andere Roma-familie voor overlast in deze straat, een nieuw Roma-gezin zou tot spanningen leiden. Dana en Maria zijn woedend. Ze voelen zich gediscrimineerd en beraden zich op stevige juridische stappen richting de gemeente. Praten, nog eens praten, luisteren, samenvatten: na veel overleg en lange gesprekken komen beide oma's tot bedaren. Het probleem dat de gemeente schetst ligt niet aan hen, zien ze in. En waar zou hun boosheid toe leiden, wat winnen ze met juridische stappen? Ze besluiten te vertrouwen op de inzet van het wijkteam dat nu helpt zoeken naar een betere woning. Een officiële aanklacht tegen de gemeente is van de baan.

Kies een pragmatische aanpak

Vaak worden barrières gezien om Roma zelf te betrekken bij de aanpak van hun problemen. Toch is dát de modus: samenwerken met Roma is ook echt samen, met hen. Hoe? Met een aantal voorbeelden illustreren we de praktijk.

Werk met 'wisselgeld'

Een vader van een Roma-gezin heeft een paspoort nodig. Die aanvraag ligt al bij de gemeente, maar het is lang wachten op het uiteindelijke document. In een gesprek met moeder zegt de professional: "Als ik deze week aan de slag ga met het paspoort, ga jij met je dochtertje naar het consultatiebureau."

Stel het kind centraal

Sira (11) vertelt haar juf dat pappa en mamma geregeld ruzie maken waar ze bij is. Daardoor kan ze 's avonds niet goed in slaap komen en heeft ze last van nachtmerries. Op school is ze moe. De juf deelt haar zorgen met professionals. In een gesprek met vader en moeder wijzen die hen op de consequenties: "Jullie ruzie beschadigt Sira. Het schaadt ook de eer van de familie. Wie in jullie kring moeten

we uitnodigen om hierover te praten, zodat jullie geholpen worden en het straks weer beter gaat met Sira?"

Doorbreek een vicieuze cirkel

In een Roma-gezin met vier kinderen is diefstal een wekelijks terugkerend onderwerp. Dwingende afspraken hebben tot nu toe weinig opgeleverd. Toch houdt de professional vol en blijft praten: met ouders, kinderen én gemeente. "Als dit gezin geen uitkering krijgt, komen we samen niet verder", merkt de professional op. Daarmee wordt het tij gekeerd. Een uitkering en een sociale huurwoning zijn de eerste stappen die in dit gezin een vicieuze cirkel doorbreken.

Eén gezin, één plan, één regisseur

Eén gezin, één plan, één regisseur is het uitgangspunt voor alle zorg voor gezinnen en jeugdigen; Samenwerken aan Perspectief sluit hier volledig bij aan. In een vrijwillig kader of gedwongen, de verdeling van regie bij Samenwerken aan Perspectief is in beide situaties hetzelfde. Een professional is verantwoordelijk voor het proces – hij regisseert de begeleiding van ouders en/of kinderen. De gemeente is de overall verantwoordelijke voor een gezamenlijke aanpak.

SLEUTELFIGUREN

Binnen de hulpverlening spreek je meestal direct met de ouders wanneer er zorgen zijn over hun kinderen. Bij Roma-families is het van belang om te onderzoeken of zij ook daadwerkelijk voor de kinderen zorgen of in hoeverre een oom of tante ook zorg draagt voor de kinderen. Wij noemen dat informele sleutelfiguren. Het betrekken van sleutelfiguren is een belangrijk onderdeel voor het perspectief van kinderen.

Op het politiebureau is familie Rochetti inmiddels een begrip. Met diefstal van snoep uit de plaatselijke supermarkt staan de twee zoons op de lijst “veelplegers”. Ze tiranniseren buurtkinderen door hen uit te schelden, fietsen af te pakken en ballen in het water te gooien. Maar dat zijn niet eens de grootste problemen. Al twee keer moesten agenten ingrijpen bij een uit de hand gelopen ruzie tussen vader en moeder Rochetti. Onlangs bezochten ze opnieuw het woonwagenkamp: een bedrijfsleider had aangifte gedaan van diefstal in zijn winkel. Ook de docent van de oudste zoon maakt zich inmiddels zorgen. Hij heeft de leerplichtambtenaar ingeschakeld, omdat hij zelf een huisbezoek op het kamp niet ziet zitten. Wat blijkt? Oom kon wel wat handjes gebruiken bij het “ophalen” van oud ijzer. Vandaar dat hij zijn neefjes vrijgegeven had van school. Nu dat zo goed bevalt, lijkt dit voor de Roma-familie de oplossing voor alle problemen: voortaan houdt de familie Rochetti de kinderen op het terrein. Hoe nu verder?

Complexe situaties, vier hapklare brokjes

Vier vensters

Hoe bied je complexe problemen het hoofd, waar begin je en hoe werk je samen in de aanpak van Roma-problematiek? Als professionals onderling, maar ook met het gezin zelf? Om dat te bepalen is een analyse van de situatie nodig. Samenwerken aan Perspectief maakt daarbij gebruik van het viervenstermodel (Van Montfoort en Slot, 2013). Een model dat op een gestructureerde manier in kaart brengt:

Het perspectief van degene over wie de meeste zorgen bestaan, staat centraal. De eerste drie vensters geven zicht op de leefsituatie en monden uit in oordeelsvorming. Het vierde venster vormt het plan. Daarbij is altijd het netwerk betrokken: instanties slaan de handen ineen om samen met het gezin te zoeken naar oplossingen voor problemen op diverse leefgebieden.

VENSTER 1: DE KINDEREN ROCHETTI

Laten we de casus van de Rochetti's nog eens onder de loep nemen. De analyse van de situatie begint met het in kaart brengen van de mensen over wie het gaat (de kinderen Rochetti), en van alle mensen die naast het gezin kunnen meedenken over oplossingen (de leerplichtambtenaar, de docent, de wijkagent, de bedrijfsleider van de supermarkt, de oom, de buurvrouw).

Regie vóór steun

De eerste vraag aan de betrokkenen is: Wie vinden het belangrijk dat het goed gaat en blijft gaan met de zonen van Rochetti? En nu er sprake is van delictgedrag: Wie vinden het belangrijk dat het veilig is in de buurt van de Rochetti's, of dat het weer goed gaat met een specifiek slachtoffer? De vragen zetten de kinderen Rochetti uit het voorbeeld centraal, over hen bestaan de zorgen. Ze richten de blik op alle mensen die iets voor de kinderen kunnen betekenen. Ook hierbij is het belangrijk dat duidelijk wordt wie binnen de gemeenschap de besluiten neemt. De professional begint dus niet met het organiseren van steun, maar met het organiseren van regie. Pas in tweede instantie wordt bekeken wie vanuit het netwerk een rol kan en wil spelen in de uitvoering. Eigen regie vraagt om een lange adem, dat regel je niet “even” in een Roma-gemeenschap waar men liever de bemoeienis van buitenstaanders mijdt. Kortetermijndoelen, strakke afspraken, heldere communicatie, dat zijn ingrediënten die het netwerk ondersteunen en sturen.

In de praktijk is de scheidslijn tussen mensen in de leefwereld en professionele instanties niet altijd scherp. De wijkagent die geregeld een bezoek brengt aan familie Rochetti is een professional, maar kan zodanig betrokken zijn bij de

kinderen dat hij deel uit maakt van het netwerk. Per situatie moet worden gezien wie welke betekenis heeft voor degene om wie het gaat. In samenspraak met het gezin wordt bepaald wie de centrale personen zijn die bij de kring horen om mee te werken aan perspectief voor het kind.

Netwerk met negatieve invloed

Wanneer criminaliteit de bindende factor is of wanneer conflicten een rol spelen, ontstaan er risico's voor het perspectief van een jeugdige of volwassene. Het is aan de professional om te analyseren welke delen van het netwerk (pertinent) moeten worden uitgesloten en welke delen toch op een ondersteunende manier betrokken kunnen worden. Misschien is oom Rochetti een bedreiging, maar wellicht zou het met de juiste afspraken ook een goede betrokkene kunnen zijn. Voor de professional blijft het belangrijk om uit te zoeken van wie het gezin steun ervaart.

SMALL TALK

Kinderen zijn voor Roma heel belangrijk. Begin een gesprek met belangstelling voor hen, bekijk de familiefoto's. Dan kom je verder dan van meet af aan de focus te hebben op de problemen van de ouders.

VENSTER 2: DE FEITEN OVER DE ROCHETTI'S

Het tweede venster bestaat uit drie delen: eerst een tijdlijn, dan een analyse van zorgen en krachten (inclusief een veiligheids- en risicotaxatie), gevolgd door een samenvatting van de belangrijkste zorgpunten. Samenwerken aan Perspectief besteedt veel aandacht aan de feiten. Feiten staan aan de basis van iedere professionele beoordeling en van ieder professioneel optreden.

De tijdlijn

De tijdlijn bevat de relevante hulpverleningsgeschiedenis en – als er sprake is geweest van een maatregel – de maatregelgeschiedenis. De tijdlijn maakt onder

PRATEN IN PLAATS VAN SCHRIJVEN

Uiteraard is rapportage belangrijk. Maar in de Roma-cultuur is mondelinge overdracht de norm. Praten is belangrijker dan schrijven. Houd dat in gedachten bij je rapportages. Wees kort, bondig, schrijf niet meer dan noodzakelijk.

andere duidelijk welk hulpverleningsnetwerk rond het gezin aanwezig was en is. Bij Roma spelen de volgende thema's mogelijk een rol: migratie en verhuizing, scheiding van belangrijke anderen, gezondheidsproblemen en inkomen.

Krachten en zorgen

De professional maakt samen met betrokkenen een overzicht van de krachten en zorgen van de personen om wie het gaat. Als er verschillende opvattingen zijn over de belangrijkste zorgpunten, dan moeten die in dit gedeelte van het proces duidelijk worden.

VENSTER 3: DE WEGING VAN DE FEITEN OVER ROCHETTI

Hoe wegen we de situatie? In het derde venster is dát de hoofdvraag. Bemoeienis is gelegitimeerd wanneer de opgroei- en opvoedsituatie of leefsituatie niet goed genoeg is. Maar wat is "goed genoeg"? De grens tussen 'niet goed, maar wel genoeg' en 'niet goed genoeg' is niet in alle gevallen duidelijk. Bij Roma gelden ongeschreven gedragsregels, die alleen binnen de leefgemeenschap gelden. Daardoor ontstaat nog wel eens een discussie over de term. Het is belangrijk dat samenwerkingspartners met elkaar bespreken en op één lijn komen omtrent de vraag wat "goed genoeg" is.

Let wel: hier bepalen we gezamenlijk de norm. We leggen de feiten langs de lat van de Nederlandse wetgeving. In dit geval: het is onacceptabel dat de zoons van Rochetti school verzuimen. Net zo min als stelen, het gezag beleiden, werken terwijl ze daarvoor te jong zijn, meedoen in

"handeltjes" die het daglicht niet verdragen. De weging in venster 3 heeft als doel alle betrokkenen met de situatie te confronteren. Als de situatie niet goed genoeg is, en als er niet tijdig een plan voor verbetering komt vanuit het gezin of netwerk zelf, dan leidt de weging tot een beslissing van bevoegde instanties. Een beslissing over het al dan niet inzetten van bijvoorbeeld onderzoek, professionele zorg, of een maatregel. Een professional neemt zo'n beslissing altijd samen met een gedragswetenschapper en vaak ook in samenspraak met meer dan één instantie.

FAMILIESTRUCTUUR

Voor Roma is de familiestructuur erg belangrijk. Roma-kinderen groeien op in een wij-cultuur en ontlenen kracht en identiteit aan hun bijdrage aan het systeem, niet zozeer aan individuele prestaties.

Gewenste toekomst

Waar willen we nou uiteindelijk naar toe? Neem de kwestie van Rochetti, waarbij de gewenste toekomst zou zijn dat oom zijn neefjes gewoon naar school laat gaan. De professional nodigt de gezinsleden en het netwerk uit om hun eigen doelen te formuleren om dit perspectief te realiseren.

VENSTER 4. DE VERVOLGSTAPPEN

Het plan begint met de doelen die zijn gesteld en met de besluiten die in venster 3 zijn genomen door gezin, netwerk en professionals. Nu moeten er afspraken gemaakt worden: wie doet wat, en wanneer? Wie houdt toezicht daarop? Wat moet er gebeuren als afspraken niet worden nagekomen? En wanneer kijken we terug?

Een voogd op afstand, dat werkt niet, wist ze. Dus ging Nathalie iedere woensdagmiddag even langs bij Julia en haar oma. Zelfgebakken koekjes eten, het werkstuk bekijken dat Julia gemaakt had op school. Iedere week, behalve deze ene keer, toen ze zelf met griep op bed lag. Om de gemiste dag in te halen bracht Nathalie die maandag erop spontaan een bezoekje aan oma alleen. Althans, dat dacht ze. Die ochtend trof ze meer familie in de kamer: stiefzusjes, “ooms en tantes”, mensen van wie Nathalie het bestaan nooit had gekend. Omdat het in de Roma-gemeenschap soms “niet gebruikelijk” is álles te vertellen. En omdat Nathalie niet eens in de gaten had dat haar gangbare bezoekjes kennelijk werden voorbereid.

Communicatie in samenwerking met Roma

Persoonlijke betrokkenheid en helderheid

Een basisvaardigheid van een professional in het sociaal werk is concrete, respectvolle communicatie en bejegening. Met collega's uiteraard, maar ook met ouders, opvoeders, jeugdigen en het totale netwerk eromheen. In communicatie met Roma gaat het om persoonlijke betrokkenheid en helderheid. Om in termen van de werkwijze te spreken: engagement en positionering. Die begrippen vatten samen waar het in die communicatie om gaat. Schakelen tussen beide posities is essentieel.

Engageren: om met Roma een band op te bouwen is het belangrijk vaak op bezoek te gaan. Alleen zo zijn de mensen te motiveren actief mee te werken. De oma van Julia gedijde bij de wekelijkse bezoeken!

Positionering: het is belangrijk duidelijk te blijven over wat goed genoeg is in de leefsituatie. Heldere afspraken geven de oma van Julia het gevoel dat ze houvast heeft.

Hoe werk je constructief samen?

Visie, analyse en kernbegrippen als engagement en positionering geven sturing aan het handelen van een professional. Maar hoe doe je dat in de praktijk? Samenwerken aan Perspectief geeft richtlijnen, voorbeelden en tips hoe een professional kan handelen.

Een greep uit de opties:

- Bereid je grondig voor, lees, orden en onthoud de feiten. Ga ervanuit dat samenwerking altijd mogelijk is, ook als die uit kleine stapjes bestaan.
- Overleg in je team of je alleen gaat of met z'n tweeën, en of er iemand uit de keten meegaat: een wijkagent, een leerplichtambtenaar?
- Neem tijd en ruimte voor persoonlijke aandacht voor iedere persoon in het gezin. Geef ook aan wat de belangrijkste zorgen zijn. En probeer op basis van de eerste gesprekken het vienvenstermodel zo ver mogelijk in te vullen.
- Benoem naast de zorgen ook de krachten: wat gaat hier wel goed? Gebruik gewone taal, deel complimentjes uit.
- Las pauzes in. Wordt het te onrustig in een gesprek? Geef even ruimte voor een ander onderwerp of maak een nieuwe afspraak.
- Gebruik testvragen: Volgt u me nog? Welke afspraken hebben we nu in elk geval al staan? Hebben we elkaar begrepen?
- Ga in de eerste contacten na welke andere mensen belangrijk zijn in het netwerk en bepaal op welke manier ze kunnen bijdragen aan een compleet beeld

Begrijp je elkaar?

Van meet af aan luisterde Julia's oma altijd aandachtig in de gesprekken die Nathalie met haar voerde. Na elke zin stopte de professional even, om te peilen of oma haar nog begreep. Dan knikte zij en glimlachte vriendelijk. Maar elke volgende keer als Nathalie de draad weer oppakte, leek het alsof er nooit een gesprek was geweest. Oma keek stoïcijns en deed dan alsof ook dat de normaalste zaak van de wereld was. Houdt ze me voor de gek? Of ben ik het? Na verloop van tijd begon Nathalie aan zichzelf te twijfelen. En

aan de oprechtheid van mevrouw. Ze wil niet meewerken, saboteert de boel en wie weet wat ze nog meer in petto heeft?! Totdat een collega haar erop attendeerde dat oma een verstandelijke beperking zou kunnen hebben. Ooit leerde ze om sociaal wenselijke antwoorden te geven. Dat deed ze zo goed dat het nauwelijks opviel dat zij de strekking niet begrepen had.

In volgende gesprekken nam Nathalie beelden mee, illustraties en pictogrammen die haar verhaal ondersteunden. Ze vroeg aan oma tijdens het gesprek niet alleen óf, maar vooral wát ze begrepen had. De gesprekken duurden langer en het kostte veel geduld om verder te komen in resultaten. Maar ondertussen groeide er wat anders: vertrouwen, begrip, verbinding.

In de Roma-cultuur is sprake van een indirecte, bedekte stijl van communiceren, intuïtief en gevoelig naar anderen. Conflicten spreek je niet uit, men gebruikt liever metaforen of spreekwoorden. Die voorzichtigheid is gebaseerd op respect, niet te verwarren met terughoudendheid of weerstand.

Een netwerk in kaart

Even lijkt meneer Rochetti er nog omheen te kunnen draaien: dat zijn kinderen thuisblijven van school is belangrijk, omdat de gezondheid van zijn vrouw zo zwak is. Hij kijkt de leerplichtambtenaar onbewogen aan. Maar dat laat de wijk-agent niet lopen: “De reden dat uw vrouw een bloeduitstorting op haar voorhoofd heeft en niet van bed kon komen, komt toch doordat u haar geslagen hebt? Dat vertelde u vorige week.” Rochetti knikt. Na enig aarzelen geeft hij zelfs toe dat hij vreemdging. Dat is de oorzaak van de problemen en de reden dat zijn broer de kinderen op sleeptouw nam. Nu het hoge woord eruit is, lijkt de oplossing voor de zorgen over de kinderen ook dichterbij. Daar kan Rochetti zelf iets aan doen, beseft hij. Zonder dat hij op de huid gezeten wordt door politie, kinderbescherming of andere professionals.

Wie is belangrijk?

- Stel de richtvraag: Welke mensen vinden het belangrijk dat het goed gaat en goed blijft gaan?
- Zoek naar mensen die meedenken in oplossingen. Zelfs familieleden in het buitenland of bekoelde familierelaties kunnen herstel verder helpen.

Het netwerkberaad

De laatste jaren is het aantal werkvormen voor bijeenkomsten met gezinnen en hun familie of sociaal netwerk sterk gegroeid. Voor het werken met Roma-gezinnen heeft het netwerkberaad de sterkste voorkeur: een open gesprek met het gezin, directe betrokkenen en de instanties die met hen te maken hebben.

OP SCHERP

In de zaak van familie Rochetti bleek het netwerkberaad de sleutel tot succes. Dankzij die feiten kon meneer Rochetti er niet meer onderuit: het zette zijn eigen verantwoordelijkheid op scherp. Voortaan moeten zijn kinderen naar school, houdt hij zijn handen thuis en gaat z'n broer zelf op “zakenreis”.

Tot slot

Dát bedoelen we nou!

Samenwerken aan perspectief voor Roma heeft dit voor ogen: een netwerk dat elkaar vindt, met respect voor verschillen. Voor ons telt ieder mens, hoe “anders” hij ook is. Ieder leven heeft betekenis, ieder persoon groeit bij het idee dat zijn bestaan zinvol is.

Wij bieden meer

Op basis van 'Samenwerken aan Perspectief' heeft het Leger des Heils een leertraject ontwikkeld, bedoeld voor onze professionals en die van samenwerkingspartners, om eenduidig de Roma-problematiek in ons land aan te pakken. We delen graag onze jarenlange ervaring met het werken met een bijzondere doelgroep - onze inzichten, best practices en obstakels die een goede aanpak nog in de weg zitten.

Inspiratie, uitwisselen van ervaringen, delen van kennis: het leertraject dat de Leger des Heils Academie heeft ontwikkeld, versterkt het netwerk van professionals en biedt inzicht in de leefwereld van Roma en de instanties die bij Roma-problematiek betrokken zijn. Op basis van het handboek 'Samenwerken aan Perspectief' rusten we professionals toe in de uitgangspunten van de werkwijze. Daarnaast is er veel informatie te vinden over de geschiedenis, cultuur van Roma en worden veel praktijkvoorbeelden genoemd. Het leertraject wordt lokaal aangeboden waardoor de verschillende professionals gezamenlijk het leertraject volgen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van verschillende onderdelen waaronder e-learning, simulatie en het oefenen met Methodische Leer Bijeenkomsten (MLB). Met het leertraject kunnen de samenwerkingspartners direct aan de slag met de praktijk.

Het leertraject wordt verder geborgd in de praktijk door periodiek Methodische Leer Bijeenkomsten waarin casuïstiek besproken wordt.

Neem contact met ons op

De Leger des Heils Academie is een aanbieder van trainingen en opleidingen voor professionals in het sociale werkveld. Wij zijn erkend met het CEDEO-certificaat. Meer weten? Of vragen over uw aanmelding? Neem dan contact op met :

Hugo van Meeuwen
Projectleider Roma
T: 088-0901000
E: hugo.van.meeuwen@legerdesheils.nl

Tekstuele begeleiding Maters & Hermesen Journalistiek, Leiden. **Vormgeving** Buro Dirigo, Haarlem.

Fotografie Tomas Vynikal / Shutterstock.com (blz. 2, 17), Paul Prescott / Shutterstock.com (blz. 6, 9), Leger des Heils.

Niets uit deze uitgave mag zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever worden verveelvoudigd.

Stichting Leger des Heils, Welzijns- en Gezondheidszorg, Spoordreef 10, 1351 GN Almere.

Deze uitgave kwam tot stand in samenwerking met expertisebureau VanMontfoort, Woerden.

 vanmontfoort

**Samenleven
doe je dus
niet alleen**

doen wat we geloven